

דוח מבקר המדינה | אייר התשפ"ב | מאי 2022

נושאים מערכתיים

**יישום רפורמות
וצמצום פערים בחינוך
לגיל הרך -
ביקורת מעקב**

יישום רפורמות וצמצום פערים בחינוך לגיל הרך - ביקורת מעקב

רקע

הטיפול בגיל הרך חל בשנים הראשונות בחיי הילד, מלידה ועד כניסתו למסגרת המובנית של בית הספר בגיל 6, ולו חשיבות מכרעת בעיצוב עתידו של הילד כאדם בוגר. מסגרות החינוך לילדים בגילי לידה ועד 3 (משפחתונים, פעוטונים ומעונות) מצויות באחריותה ובפיקוחה של זרוע העבודה (נכון ל-2021), ועל פי החלטת הממשלה 133 מיוני 2021 והחלטת הממשלה 951 מינואר 2022, תחום מעונות היום יעבור למשרד החינוך (בכפוף לאישור הכנסת שטרם ניתן במועד סיום הביקורת); מסגרות החינוך לילדים בני 3 - 6 (גני ילדים) מצויות באחריותו ובפיקוחו של משרד החינוך. גן הילדים הוא מרחב רב-משמעות עבור ילדים, הוא מביא לידי ביטוי את ההיבט הקוגניטיבי וכן את ההיבטים האישיים, החברתיים והרגשיים ומטפח אותם. אקלים גן במיטבו מכונן סביבה חינוכית בטוחה המטפחת את תחושת השייכות של כל ילד וילד.

בשנת 2015 פרסם משרד מבקר המדינה דוח בעניין יישום רפורמות וצמצום פערים בחינוך לגיל הרך (הביקורת הקודמת). הממצאים שהועלו בביקורת הקודמת עסקו באופן יישום רפורמת "אופק חדש" בגני הילדים - ובין היתר בנושא המפגשים בגן, בהערכת הגננות ובמעקב אחר התפתחות הילדים; בהסדרת נושאים הקשורים לצוות החינוכי שבגן ולצוות המסייע - היחס בין מספר הילדים לאנשי הצוות, הגדרת התפקיד של אנשי הצוות והכשרתם; ובנושאים הקשורים לפערים בחינוך לגיל הרך, ובין היתר שיעור הילדים המתחנכים בגנים, פערים הנוגעים לתשתיות הגנים ופערים בנושאי פדגוגיה. דוח זה הוא דוח מעקב לביקורת הקודמת.

נתוני מפתח

14%	פחות מ-1%	338,659 ילדים	17,531 גנים
שיעור הגננות בחינוך הרשמי (מתוך 17,187 גננות בחינוך זה) שלא עברו הערכה בשנים 2019 - 2021	שיעור הילדים המרבי שלגביהם מילאו הגננות דיווח התפתחותי לאחר ביצוע תצפית ומעקב מפברואר עד יוני 2021	בני 3 - 4 התחנכו בגנים בשנת הלימודים התשפ"א; 91% מכלל הילדים בני 3 - 4 בישראל באותה שנה	היו בישראל בשנה"ל התשפ"א (ספטמבר 2020 עד יולי 2021), ובהם התחנכו כ- 506,400 ילדים בני 3 - 6
2,063	127	85%	134,348 (40%)
המחסור בגני ילדים: מספר הגנים שלא הוקמו - אף שמשרד החינוך הכיר בצורך בהקמתם - עד שנת 2020 (79% מהגנים שהוכר הצורך בהקמתם)	גנים בממוצע באחריות כל מפקחת. מפקחת במחוז החרדי אחראית ל-239 גנים בממוצע	מהסייעות לא עברו את ההכשרה שגיבשו המשרד ומרכז השלטון המקומי בשנים 2016 - 2021	ילדים בני 3 - 4 לא נהנו משירותי סייעת שנייה, לאחר החלת רפורמת הסייעת השנייה. 7,437 ילדים (2%) היו זכאים לסייעת שנייה לפי כללי הרפורמה, אך לא קיבלו זכאות זו

פעולות הביקורת

בחדשים פברואר עד אוקטובר 2021 בדק משרד מבקר המדינה את פעולותיו של משרד החינוך (ובעיקר של האגף לחינוך קדם-יסודי) לתיקון הליקויים העיקריים שצוינו בביקורת הקודמת. בדיקות השלמה נעשו במרכז השלטון המקומי בישראל.

תמונת המצב העולה מן הביקורת

היערכות המשרד ליישום חוק לימוד חובה - בביקורת הקודמת ציין משרד מבקר המדינה כי משרד החינוך לא נערך כראוי למהלך המורכב של יישום החוק על בני 3 - 4, וכי שיעור הילדים בני 3 - 5 שמתחנכים בגנים הרשמיים בקרב החברה הערבית היה נמוך באופן ניכר משיעור הילדים בחברה היהודית באותם גילים. בביקורת המעקב עלה כי על אף הגידול בשיעור הילדים בני 3 - 4 המתחנכים בגני הילדים, כ-8% מהילדים מתוך כלל הילדים בני 3 - 5 אינם מתחנכים בגני הילדים (השיעור בקרב החברה שאינה יהודית גדול מאשר בחברה היהודית - בין 19% ל-10%). כן עלה כי משרד החינוך לא קבע הליכי ליווי ובקרה לשילוב הילדים בגני הילדים, ולא ריכז נתונים שוטפים על הליכי יישום חוק לימוד חובה.

יישום מרכיבי רפורמת אופק חדש - בביקורת הקודמת עלה כי אף שמשרד החינוך משקיע בכל שנה קרוב למיליארד ש"ח ברפורמת אופק חדש, הרי יישום רכיביה בגני הילדים היה חלקי, בין היתר, בנוגע למפגשים (פרטניים וקבוצתיים) עם הילדים; הידוק קשרי השותפות עם הורי הילדים; תיעוד ומיפוי של הגננת לבחינת התפתחות הילדים וצורכיהם; וכן בנוגע להערכת הגננות - שלא הייתה ישימה הן בשל מתכונתה והן בשל העומס שהוטל על המפקחות. בביקורת המעקב עלה:

- **מפגשים עם ילדים והידוק הקשר עם ההורים** - המשרד אינו אוסף מידע על המפגשים הפרטניים או הקבוצתיים שמקיימות הגננות עם הילדים ועל מפגשיהן עם ההורים. בהיעדר מידע אין באפשרות המשרד לנתח את הנתונים, לבחון את עמידת הגננות בנהלים שקבע ולאמוד את האתגרים והחסמים הניצבים לפני הגננות בבואן לקיים מפגשים אלה.
- **הנהגת תהליכים מעצבים של מעקב ומשוב** - המשרד אינו מחייב את הגננות להשתמש בכלי שבנה לצורך מעקב התפתחותי של הילדים בגן. השימוש בכלי זה מועט, ובשנה"ל התשפ"א עומד על פחות מ-1%. גורמי המקצוע החינוכיים - המפקחים, המדריכים, היועצים, הפסיכולוגים ומטה המשרד - אינם חשופים למידע על הגנים ועל הילדים המתחנכים בהם, ולכן אין ברשותם תמונת מצב מלאה על התפתחות הילדים וצורכיהם הייחודיים (לפי גנים, יישובים, מחוזות, מגורים, גילים או אוכלוסיות שונות) שתאפשר לקבל החלטות על בסיס נתונים מלאים על אודות כל ילד וילד בגן ועל הגן בכללותו.
- **הערכת גננות** - 14% מהגננות בחינוך הרשמי (14,828 גננות) לא עברו הערכה בשנים 2019 - 2021. יתר על כן, רק ב-4.3% מהגנים בחינוך הממלכתי-חרדי עברו הגננות הערכות.

הצוות החינוכי בגן

- היחס בין מספר הילדים לאנשי הצוות** - בביקורת הקודמת עלה כי התקן הקובע ליחס בין מספר הילדים בגן ילדים לאנשי הצוות גבוה ביחס למדינות אחרות. בביקורת המעקב עלה כי בשנה"ל התשפ"א (לאחר יישום רפורמת הסייעת השנייה) במרבית הגנים (93%) היחס בין מספר הילדים למספר אנשי הצוות טוב יותר מהיחס הנדרש על פי התקן - אשר הינו 2:35, אף שתקן אנשי הצוות בגן ילדים לא השתנה מאז הביקורת הקודמת.
- רפורמת סייעת שנייה** - בשנה"ל התשפ"א (לאחר יישום רפורמת הסייעת השנייה) - ב-66% מהגנים (11,756 גנים) עמד מספר אנשי הצוות על 2 בלבד - גננת וסייעת. כמו כן, 60% מהילדים בני 3 - 4 התחנכו בגנים שבהם שתי סייעות שמשרד החינוך תקצב אותן. היתר (134,348 ילדים) התחנכו בגנים שבהם רק סייעת אחת - 2% מהילדים בגילים אלה (7,437 ילדים) היו זכאים לסייעת שנייה לפי כללי הרפורמה, אך לא קיבלו זכאות זו. 32% מהילדים בגילים אלה שאין בגנים שלהם סייעת שנייה שמשרד החינוך מתקצב, מתחנכים בגנים שפועלים ברשויות מקומיות המשתייכות לאשכולות חברתיים-כלכליים הנמוכים: 1 - 3.
- מידע על כוח האדם המועסק בגנים ועל היעדרויות הצוות** - בביקורת הקודמת עלה כי המשרד אינו מרכז את הנתונים על הרכבו של הצוות החינוכי בגני הילדים, ולפיכך אין בידיו מידע על מלוא המשאבים העומדים לרשות הגנים והוא אינו יכול לפעול לצמצום פערים. בביקורת המעקב עלה כי הרשויות המקומיות והבעלויות הפרטיות אינן מדווחות באופן שוטף ומלא על כוח האדם שהן מעסיקות בגנים או על היעדרויות הצוות מהעבודה. משכך, תשתית המידע של המשרד אינה שלמה ואינה מאפשרת ניתוח אמין של מאפייני הצוותים, לרבות בהקשר ליחס בין מספר אנשי הצוות למספר הילדים בגן. כמו כן, אין בידי המשרד מידע בדבר היעדרויות אנשי הצוות כך שאין ביכולתו לאמוד את היקף התופעה של גנים הפועלים בתקן חסר (בשל היעדרות גננת או סייעת), דבר אשר מקשה על תפעול איכותי של הגן.
- הכשרת הסייעות** - בביקורת הקודמת עלה כי יש מחלוקת בעניין הסדרת תנאי ההכשרה של הסייעות וטיב הקורסים הניתנים להן וכי משרד החינוך ומרכז השלטון המקומי אינם אוכפים את חובת הסייעות החדשות להשתתף בהכשרה. בביקורת המעקב עלה כי משרד החינוך גיבש קורס הכשרה לסייעות בן 270 שעות שהחל לפעול ב-2016. סייעות חדשות חייבות ללמוד בקורס, וגם הסייעות הוותיקות יכולות להשתתף בו. אולם בשנים 2016 - 2021 השתתפו בהכשרה 3,860 סייעות מתוך 26,454 הסייעות שהמשרד השתתף בתקצוב שכרן (15%). למשרד ולמרכז השלטון המקומי אין נתונים על המספר הכולל של הסייעות החדשות שנקלטו בשנים אלה, כך ששיעור הסייעות החדשות שלא עברו את ההכשרה (אם יש כאלה) לא ידוע. כמו כן, מרבית הסייעות הוותיקות לא עברו את ההכשרה, עובדה העשויה להשפיע על יכולתן לשמש כוח מקצועי, פדגוגי וטיפולי בגן הילדים לצד הגננת.

המערך המסייע לגן

- הפיקוח על הגנים** - בביקורת הקודמת עלה כי המשרד לא בחן את תפקיד המפקחות, את זמינותן לגנים, לגננות ולמשימות ולא עשה שינוי פורמלי בהגדרות התפקיד של

המפקחות. כן עלה כי כמעט אין פיקוח על הגנים שבחינוך המוכשר היהודי שאינו חרדי ובגני הילדים שבמגזר המיעוטים; וכי שיעור ניכר של מפקחות היו אחראיות ליותר מ-100 גנים. בביקורת המעקב עלה כי המשרד לא גיבש מסמך רשמי מחייב להגדרת פרופיל תפקיד עדכני למפקחת, לרבות הגדרה למרכיבי התפקיד. עוד עלה כי 6% מהגנים שפעלו בשנה"ל התשפ"א לא היו מפוקחים (1,077 מתוך 17,531 הגנים) - בקרב גני המוכשר עמד שיעור הגנים שפעלו ללא פיקוח המשרד על 14%. כמו כן, מאז הביקורת הקודמת חלה החמרה ביחס שבין מספר המפקחות למספר הגנים שעליהן הן אחראיות - כך לדוגמה, בשנה"ל התשע"ד מרבית המפקחות (56%) היו אחראיות לעד 100 גנים, ובשנה"ל התשפ"א 67% מהן היו אחראיות ליותר מ-100 גנים; שיעור ניכר מהמפקחות (40%) אחראיות ליותר מ-120 גנים (בשנה"ל התשע"ד היה שיעורן רק 20%). על מפקחות בפיקוח בחינוך החרדי מוטל עומס רב (239 גנים בממוצע למפקחת). מכך עולה החשש שהפיקוח לא יכול להיעשות באופן הנדרש.

- **מערך המדריכות** - בביקורת הקודמת עלה כי המשרד לא קבע תקן למספר גנים אשר להם תהיה אחראית כל מדריכה, וכי קיימת שונות בין המחוזות מבחינת הגנים שבאחריות כל מדריכה. בביקורת המעקב עלה כי התקן עדיין לא נקבע, וכי בפועל מדריכה אחראית ל-29 גנים בממוצע, אך חלקן (4%) אחראיות ליותר מ-81 גנים. עומס רב יותר קיים על מדריכות הפועלות בגני המוכשר ועל אלה הפועלות במגזר היהודי ובפרט תחת המחוז החרדי.

- **ייעוץ חינוכי לגנים** - בביקורת הקודמת עלה שהמתווה של משרד החינוך, שעל פיו יועצת חינוכית אמורה להיות אחראית ל-30 גנים, איפשר לה לתת ייעוץ רק לחמישית מכלל הגנים שבאחריותה. בביקורת המעקב עלה כי ממוצע הגנים אשר להם אחראית יועצת גדול באופן ניכר מממוצע של 30 גנים כפי שקובע המתווה, ועומד על 88 גנים ליועצת (יש יועצות שאחראיות ל-117 גנים). הפער במחוז מרכז והמחוז החרדי גדול יותר, ובהם היועצת יכולה לתת מענה לפחות מ-30% מהגנים שבאחריותה. עולה חשש כי היועצות לא יוכלו לטפל בכל הגנים שבאחריותן, או לחלופין שהטיפול שלהן בגנים יהיה חסר.

- **פסיכולוגים חינוכיים** - בביקורת הקודמת עלה חוסר כללי באיוש משרות הפסיכולוגים החינוכיים ובשנה"ל התשע"ד אוישו 53% מהמשרות (1,280 מתוך 2,471). בביקורת המעקב עלה כי עדיין קיים מחסור בפסיכולוגים חינוכיים המשמשים את בתי הספר וגני הילדים בשיעור שנע בין 14% במחוז צפון לבין 45% במחוז ירושלים. ממוצע שיעור כיסוי התקנים הארצי בשנה"ל התשפ"א עמד על 71%. כמו כן, אין בידי משרד החינוך נתונים על הקצאת הפסיכולוגים לגני הילדים ועל המחסור בפסיכולוגים בגנים, אך ידוע כי המחסור ייחודי לגני הילדים לבני 3 - 4, שכן יש העדפה לספק את השירות לילדים בוגרים יותר, בני 5.

פיקוח פועלים בחינוך לגיל הרך

- **מבנים לגני הילדים** - בביקורת הקודמת ציין משרד מבקר המדינה כי יש מחסור בגנים בחברה הערבית ובחברה הבדואית בפרט; וכן כי יש פערים בתשתיות של גני הילדים בין החברה היהודית לחברה זו. בביקורת המעקב עלה כי בשנת 2017 - שנתיים לאחר הביקורת הקודמת - תקצב המשרד 651 גנים ושהמחסור בכיתות גן עמד אז על 1,899 גנים (כ-74% מכיתות הגן שהוכר בהן הצורך), ואילו בשנת 2020 הוא תקצב 529 גנים

והמחסור עמד על 2,063 גנים (כ-79% מכיתות הגן שהוכר בהן הצורך). מחסור זה גדול יותר בקרב החברה הלא יהודית (94% בחברה הערבית, 98% בחברה הדרוזית ו-86% בחברה הבדואית) ובקרב החברה היהודית המחסור גבוה בעיקר בחינוך הממלכתי דתי (מחסור של 82%) והחרדית (80%). עוד עלה כי 12% מגני הילדים שתוקצבו להקמה מ-2015 ועד 2020 הוקמו במבנים יבילים שאיכותם פחותה מזו של מבני קבע; יותר מ-75% מהם הוקמו בחברה החרדית ובחברה הבדואית (183 מבנים בחברה החרדית ו-167 בחברה הבדואית).

● **תוכניות לימודים לגני הילדים** - בביקורת הקודמת עלו ליקויים בנוגע לתוכניות הלימודים בגני הילדים בחברה הערבית בשל חוסר בתוכניות לימודים מונגשות שפתית ותרבותית לחברה הערבית. בביקורת המעקב עלה כי ליקויים אלה קיימים במידה רבה גם בשנת הלימודים התשפ"א.

שיעור הילדים המתחנכים בגני ילדים - שיעור הילדים בני 3 - 5 המתחנכים בגני ילדים גדל מאז הביקורת הקודמת מ-91% בשנה"ל התשע"ד ל-92% בשנה"ל התשפ"א. הגידול הוא בעיקר בקרב ילדים בגיל 3 - גידול של 6% - והוא משקף את יישום תיקון חוק לימוד חובה, התש"ט-1949, ב-2015, ואכיפתו ב-2016.

הערכת גננות - מודל הערכת הגננות במתכונתו הנוכחית שופר והוגדר מחדש מאז הביקורת הקודמת, ומרבית המפקחות (90%) עבדו על פיו וכך גם מרבית הגננות (87%) הוערכו באמצעותו בשלוש השנים 2019 - 2021.

תפקיד הסייעות - בביקורת הקודמת עלה כי משרד החינוך, משרד הפנים ומרכז השלטון המקומי לא הסדירו את תפקידיה של הסייעת ולא הוסדר מעמדן ביחס לעובדי הוראה. בביקורת המעקב עלה כי תפקיד הסייעות הוגדר, אך מעמדן טרם הוסדר.

הגדלת כוח האדם המסייע לגן - מאז הביקורת הקודמת עלה כוח האדם המסייע לגן - מספר המפקחות עלה מכ-105 מפקחות במועד הביקורת הקודמת לכ-130 מפקחות בביקורת המעקב (גידול של כ-23%); בשנים התשע"ח עד התשפ"א (2018 - 2021) חלה עלייה של 36% במספר היועצות החינוכיות המועסקות בגני הילדים (מ-147 יועצות בשנה"ל התשע"ח ל-200 יועצות בשנה"ל התשפ"א); גם מספר שעות הייעוץ גדל באופן ניכר בשיעור של 198% משנת הלימודים התשע"ד עד התשפ"א.

עיקרי המלצות הביקורת

● מומלץ כי המשרד יבחן את הסיבות לאי-שילוב ילדים בני 3 - 5 בגנים, ובפרט בנוגע לילדים הצעירים בני 3 בקרב האוכלוסייה שאינה יהודית, ויפעל למציאת פתרון עבורם. עוד מומלץ כי המשרד ימנה גורם שיעקוב אחר יישום שילוב הילדים בכל שכבות הגיל ובמיוחד לילדים בני 3 - 4 במערכת, יתאם בין הגורמים השונים, ירכז נתונים שוטפים ויציע פתרונות לקשיי היישום.

מומלץ כי המשרד יפעל להסרת החסמים המונעים את השימוש בכלי למעקב ההתפתחותי שגיבש, יפעל להטמעתו הנרחבת ויקבע את תדירות התצפיות הנדרשות ואת הליך מתן ההרשאות לגורמי המקצוע ולמטה המשרד (כל אחד ברמת ההרשאה הנדרשת לו), כדי שאלו יוכלו לבחון את השימוש שעושות הגננות בכלי המעקב ההתפתחותי ולהרחיב את השימוש בו. מומלץ גם שישקול לרכז מידע רלוונטי או לקיים הליך אחר של משוב על המפגשים הפרטניים והקבוצתיים שמקיימות הגננות עם ילדי הגן ועל המפגשים שהן מקיימות עם הורי הילדים. עוד מומלץ שהמשרד יתאים את תוכניות הלימודים של גני הילדים לחברה הערבית, וכי ישלים את התרגום לערבית של תוכניות הלימודים וחומרי הלימוד, ההוראה והערכה הנלווים לתוכניות אלה.

מומלץ כי המשרד יבחן את הצורך לעדכן את מנגנון הערכת הגננות שנקבע בחוזר המנכ"ל בנושא הערכת עובדי הוראה (וגננות), ולכלול בו מרכיבי הערכה שייעודו לא רק למתן קביעות או קידום בדרגה, אלא גם להערכה שוטפת, שמטרתה לשפר את עבודת הגננות, את התנהלות גני הילדים ואת טיב מערכת החינוך לגיל הרך. בהקשר זה מומלץ גם כי המשרד יוודא כי כל הגננות (ובפרט הגננות המשתייכות לחברה החרדית), יעברו הערכה בהתאם לנהלים.

מומלץ כי המשרד יפעל לשפר את היחס בין מספר הילדים המתחנכים בגנים לבין מספר אנשי הצוות, נוכח היחס הקבוע במדינות העולם המפותחות, בין באמצעות הקטנת כיתות ושינוי מבנה התפעול שלהן ובין באמצעות תגבור אנשי הצוות. כמו כן, על המשרד לוודא כי כל הגנים הזכאים לסייעת שנייה מתקצבו אכן יקבלו זאת. עוד מומלץ לזהות את גני הילדים הנמצאים באשכולות החברתיים-כלכליים הנמוכים ושלא זכאים לסייעת שנייה, אך מבחינת מאפייניהם לתוספת סייעת יכולה להיות תרומה רבה לקידום הילדים, ובהתאם לכך לבחון מענה חלופי הולם, בהתחשב בכך שרשויות מקומיות אלו יתקשו לממן בעצמן תוספת של סייעת שנייה באותם הגנים.

על משרד החינוך והרשויות המקומיות לפעול בהתאם להחלטת הממשלה מ-2013, ולהעמיד מאגר מסודר של מידע על מלוא התקציבים המועברים לגני הילדים ועל כוח האדם המועסק בגנים. מומלץ גם כי המשרד יפעל לאסוף מידע מהבעלויות על היעדרויות ועל מילוי מקום של צוות הגן שהן מעסיקות; מידע שיצטרף לזה שבידו על היעדרות הגננות שהוא מעסיק. הדבר יאפשר לו לקבל תמונת מצב שלמה וכן לקיים בקרה על ניצול התקציב המיועד להעסקתן. עוד מומלץ שהמשרד יסדיר מנגנון יעיל לאיתור ושיבוץ ממלאי מקום בגני הילדים.

מומלץ כי המשרד ימפה את המחסור בגני ילדים על פי מאפייניהם - שיוך מגזרי ושיוך לאשכול חברתי-כלכלי - ויפעל לצמצום המחסור, ככל האפשר באמצעות מבני קבע (ולכל הפחות לשיפור מצבם ושדרוגם של מבנים יבילים זמניים), כדי להבטיח תנאי חינוך פיזיים מיטביים לכלל הילדים בגנים. במסגרת זו מומלץ כי ייבחן מחדש המנגנון למתן עדיפות להקמת גנים ברשויות המקומיות השייכות לאשכולות החברתיים-כלכליים הנמוכים, שם הפער גדול במיוחד.

מידת תיקון עיקרי הליקויים שעלו בדוח הקודם

מידת תיקון הליקוי כפי שעלה בביקורת המעקב				הליקוי בדוח הביקורת הקודם	פרק הביקורת
תוקן באופן מלא	תוקן במידה רבה	תוקן במידה מועטה	לא תוקן		
			←	היעדר ליווי ובקרה לשילוב ילדים בגילי 4-3 במערכת החינוך, מתן מענה לקשיי יישום השילוב וריכוז נתונים שוטפים על יישום חוק לימוד חובה.	היערכות המשד ליישום חוק לימוד חובה בגילי 4-3
	←			פערים בין החברה היהודית לחברה שאינה יהודית במספר הילדים בגילי 5-3 המתחנכים בגנים.	
			←	קיום מפגשים אישיים פרטניים עם ילדים ועבודה בקבוצות קטנות.	יישום מרכיבי רפורמת אופק חדש בנוגע לארגון מבנה ההוראה-למידה בגן
		←		הידוק הקשר עם ההורים.	
		←		הנהגת תהליכים מעצבים של מעקב ומשוב.	
	←			הערכת גננות בהתאם למודל ההערכה החדש.	הערכת גננות
	←			שיפור היחס בין מספר המבוגרים בגן (גננת וסייעות) למספר הילדים בו.	הצוות החינוכי - תקנים, העסקה ונוכחות
			←	מידע על כוח האדם המועסק בגני הילדים.	
	←			הגדרת תפקיד הסייעות.	הסדרת דרישות התפקיד של הסייעות והכשרתן
	←			הסדרת הכשרת הסייעות.	
		←		היקף השתתפות הסייעות בהכשרה.	
			←	הגדרה מחדש של תפקיד המפקחות.	הפיקוח על הגנים
	←			הגדלת מספר המפקחות.	
		←		הפעלת פיקוח בחינוך המוכש"ר.	
			←	מספר הגנים שבאחריות כל מפקחת.	

מידת תיקון הליקוי כפי שעלה בביקורת המעקב				הליקוי בדוח הביקורת הקודם	פרק הביקורת
תוקן באופן מלא	תוקן במידה רבה	תוקן במידה מועטה	לא תוקן		
			←	תקן הקובע את מספר הגנים שמדריכה תהיה אחראית להם.	מערך המדריכות
	←			מספר הגנים שבאחריות כל מדריכה (לפי מחוז).	
		←		הגדלת ההקצאה לימי הדרכה לגן	
			←	תוספת ימי הדרכה בעקבות החלת חוק לימוד חובה על גילי 3-4.	
		←		מדריכות בתפקיד פיקוח.	ייעוץ חינוכי לגנים
		←		הפעלת ייעוץ חינוכי בגנים.	
	←			שעות הייעוץ של היועצת החינוכית.	
		←		איוש משרות פסיכולוגים חינוכיים.	פסיכולוגים חינוכיים
			←	מחסור בגני ילדים.	פערים בחינוך לגיל הרך
		←		תשתיות פיזיות בגני הילדים.	
		←		התאמת תוכניות לימודים לגני הילדים, לחברה הערבית.	
		←		הקצאת שעות ליזמות ופרויקטים לצורך צמצום פערים חברתיים ופדגוגיים.	

סיכום

מומלץ שמשרד החינוך יבצע הפקת לקחים בנוגע לשילוב ילדים בני 3 - 4 במערכת החינוך ובנוגע להטמעת רפורמת אופק חדש בגני הילדים, וכי במסגרת זו ייתן דעתו לחסמים העולים ויגבש פתרונות להסרתם. עוד מומלץ כי המשרד ייתן דעתו לכוח האדם המועסק בגנים, ובין היתר ליחסם המספרי (ביחס למספר הגנים, מספר הילדים המתחנכים בהם ומספר אנשי הצוות המועסקים בהם), להגדרת תפקידם, להכשרתם ולעומס המוטל עליהם. כן מומלץ כי המשרד ייתן דעתו לפערים העולים בין חברות שונות - בהקשר החברתי-כלכלי, המגזרי והמחוזי - ויפעל לצמצום הפערים.

היות שמערכת החינוך עומדת לפני מהלך של שילוב ילדים בגילי לידה עד שלוש במסגרות שבאחריות משרד החינוך, מומלץ שהמשרד יפיק את הלקחים מממצאי דוח ביקורת זה ויפעל לשיפור החינוך לגיל הרך ולקידומו, כך שיתאפשר שילוב יעיל ואיכותי של גילי לידה עד שלוש.